

Nya krav på queer representation i populärkulturen

Brennan, Joseph (red.). 2019. *Queerbaiting and Fandom: Teasing Fans through Homoerotic Possibilities*. Iowa City: University of Iowa Press. (256 sidor)

FANKULTUREN HAR EN lång tradition av att utforska populärkulturens queera möjligheter. I fansens egna berättelser skrivs bland annat så kallad *femslash-* och *slashfiction* (härefter fem/slash), där homosociala relationer från tv-serier och romaner skildras som uttalat romantiska eller erotiska. Idag är digitala *fandoms* (fangemenskaper) ett utbrett fenomen och fansen utgör viktiga aktörer i kultur- och mediasammanhang. Queer representation är fortsatt en angelägen fråga. Fem/slash skrivs i de flesta *fandoms*, men intresset tar sig även uttryck i aktivism och kritisk analys av populärkulturens heteronormer. Det är i detta sammanhang av queer fanaktivism som *queerbaiting* har blivit ett viktigt begrepp under 2010-talet.

Queerbaiting kan, något förenklat, beskrivas som en marknadsföringsstrategi där författare eller producenter försöker locka en queer publik genom att lägga queera subtexter till verk som på ytan är heteronorma. Antydningar, skämt och symbolik i till exempel tv-serier och romaner, används för att indikera queer representation, men denna

bekräftas aldrig genom explicit gestaltning. Upphovspersonerna undviker därmed att på allvar utmana populärkulturens heteronormer. Det är detta strategiska förhållningssätt till queera tittare och läsare som fansen vill synliggöra när de anklagar författare eller producenter för queerbaiting. Antologin *Queerbaiting and Fandom: Teasing Fans through Homoerotic Possibilities* (2019), redigerad av Joseph Brennan, är den första boken i ämnet och den syftar till att introducera en bredare publik för fenomenet. Boken har tre delar varav den första är teoretiskt inriktad och de två senare innehåller analyser av queerbaiting i samtida populärkultur.

Att marknadsföring utformas specifikt för queera konsumentgrupper är inget nytt fenomen. I antologins introduktion ger Joseph Brennan tidiga exempel på ”gay marketing” och dold homoerotik. Fansens inställning till dessa queera subtexter har skiftat över tid, vilket Emma Nordin belyser i sitt teoretiska bidrag. Med termen *HoYay* (*Homoeroticism, Yay!*) har fans tidigare uttryckt uppskattning för produktioner där queera subtexter är mer uppenbara, då dessa ansetts ge god inspiration för fem/slash-skrivande. Queerbaiting, menar Nordin, ska förstas som en konsekvens av de senaste decenniernas framsteg för queera rörelser. Framstegen har nämligen skapat nya förväntningar: medan HoYay-fansens fem/slash-berättelser har delats internt inom fandomen, innebär queerbaiting-anklagelser krav på att författare ska bekräfta queera motiv genom representation i *kanon* (publicerade verk).

Queerbaiting-fenomenet rymmer alltså intressanta spänningar mellan litteraturtolkning och aktivism, vilket belyses väl i antologin. Särskilt tankeväckande är de olika sätt som författarintention aktualiseras. Brennan beskriver hur föreställningar om ”autentisk” (icke-intentionell) homoerotik kopplas till vissa narrativ och miljöer, för att på så vis avleda fansens anklagelser om strategiskt placerad queer subtext. Till exempel har medeltidsmiljön i tv-serien *Merlin* (2008–2012) tillsammans med berättelsens episka karaktär använts som argument för en ”naturligt” förekommande homoerotism. Med producenten Jonny Capps ord: ”these are men fighting with swords doing desperate things” (6). Att homoerotiken beskrivs som ”naturlig” innebär att Capp kan bekräfta den

queera läsning som ligger bakom fansens queerbaiting-anklagelse, och samtidigt avsäga sig det ansvar som en intentionell representation hade inneburit.

Även Monique Franklin diskuterar intention i sitt teoretiska bidrag, närmare bestämt hur kravet på representation i kanon kan ske på be- kostnad av en textförståelse där läsaren är aktiv medskapare, eftersom det ger författarintentionen auktoritet över textens betydelse. En sådan förskjutning riskerar att dra föreställningar om queera identiteter i en mer essentiell riktning. För det populärkulturella berättandet, menar Franklin, är kravet på explicit gestaltning sällan förenligt med flytande genus- och sexualitetsuttryck. I praktiken handlar det snarare om stabila homosexuella identiteter som bekräftas genom samkönade roman- tiska kärlekspar.

I antologins analysdelar undersöks queerbaiting-anklagelser med ut- gångspunkt i fiktiva verk som exempelvis Harry Potter-böckerna och tv-serien *Sherlock* (2010–2017), men även andra typer av populärkul- turell produktion behandlas, såsom tv-spel, Eurovision Song Contest och japansk populärkultur. Tillsammans tecknar artiklarna en god bild av hur queerbaiting kan analyseras via de transmediala berättarstruk- turer som utmärker dagens medielandskap. Jag hade dock önskat att mer utrymme getts åt läsarorienterade perspektiv, till exempel genom fallstudier av specifika fanpraktiker där queerbaiting förekommer. Med ett sådant fokus tror jag att de intressanta frågor om litteraturtolkning, författarintention och aktivism som lyfts i de teoretiska bidragen hade kunnat belysas på ett mer ingående sätt än vad som nu sker i artiklarna. Exempelvis hade jag gärna sett undersökningar av hur den motsätt- ning mellan queera läsningar och queerbaiting som Franklin beskri- ver förhandlas av aktiva fans: vad krävs till exempel för att en queer representation ska anses vara bekräftad? Utifrån fankulturens logik är det dessutom relevant att fråga sig varför representation i kanon är så viktig för queerbaiting-fans. Fem/slash har ju av både forskare och fans framhållits som progressiva motståndspraktiker där populärkulturen kan transformeras i en mer normkritisk riktning. Queerbaiting under- stryker istället vikten av explicit representation i den offentliga kulturen.

Analyser av specifika fanpraktiker skulle rimligen kunna ge perspektiv på vad populärkulturell representation kan betyda för enskilda läsare: varför det är viktigt, men även på vilket sätt en ambivalent representation kan upplevas som smärtsam då den, med Brennans ord, "lacks resolution" (17).

Ett genomgående problem med artikelförfattarnas hänvisningar till fankulturen – för sådana finns i nästintill alla bidrag, även om de endast i enstaka fall blir föremål för en systematisk undersökning – är att de förekommer utan kontextualisering. Fangemenskaper har idag en framträdande position inom kultur- och mediedebatt och frågan om vilka fans som representeras i offentligheten och vilka som osynliggörs bli allt viktigare. Med tanke på storleken på de fandoms som behandlas i antologin förvånar det mig att så lite sägs om sajter, nätverksstrukturer, spridning och urvalstrategier.

I två artiklar hanteras detta på ett mer föredömligt sätt. E. J. Nielsen samt Joseph Brennan och Michael McDermott redovisar och diskuterar fanmaterialets karaktär och sammanhang, vilket genast ger skärpa åt deras respektive receptionsanalys. Niensens bidrag handlar om ett fannätverk (TJLCers) som med stor hängivenhet argumenterar för en romantisk läsning av relationen mellan Sherlock Holmes och John Watson i den tidigare nämnda tv-serien *Sherlock*. Gruppen är i första hand aktiv på Tumblr och Nielsen resonerar intressant om hur denna sajts nätverksstruktur bidrar till vissa typer av kommunikationsmönster. Brennan och McDermott skriver om queerbaiting bland kändisar, med artisten Nick Jonas som exempel. Författarna identifierar "queerbaiting narratives" kopplade till Jonas framträdanden och för vart och ett inkluderar analysen dialogtrådar hämtade från DateLounge, ett internetforum för homosexuella (124). Den reception av Jonas som behandlas är alltså begränsad till detta specifika forum där förståelsen av queerbaiting är hög. Liknande klagöranden kring fanreferensernas sammanhang och representativitet hade med fördel kunnat förekomma i fler av bidragen.

Sammanfattningsvis fungerar antologin väl som en introduktion till fenomenet queerbaiting. Med fler studier av specifika fanpraktiker hade

de intressanta spänningsförhållandena mellan litteraturtolkning och aktivism, samt författarintention och läsaren som medskapare, kunnat belysas ytterligare. Förhoppningsvis kommer antologin att uppmuntra till just sådana undersökningar.

TUVA HAGLUND
UPPSALA UNIVERSITET